

- Van goud naar lood: visies op het boek
- Vragen rond catalografie
- Geen geheimen meer rond tagging
- Web versus gedrukte boeken
- Nooit genoeg verzameld

Van goud naar lood: visies op het boek

Het is een aandoenlijk simpel idee om de toekomst van het boek en de instituten errond te doen hangen van het internet (wij gebruiken hier het woord internet ook als metafoor voor een posthumanistische cultuur.)

Boekhandel en bibliotheek zijn niet te vergelijken: de oorsprong van beide is verschil-

lend en hun huidige functioneren ligt niet meer in elkaars verlengde. De boekhandel is een onderdeel geworden van de consumptie-economie, met haar cultuur van directe behoeftebevrediging, terwijl de bibliotheek haar oorsprong niet in een economische maar in een cultureel-politieke wereld heeft. De problematiek verschuift daarmee naar een ander niveau en het gaat dan niet langer om 'het boek' maar om hoe de publieke en de privésfeer geëvolueerd zijn. Als de staatsidee afbrokkelt en het commerciële marktdenken ervoor in de plaats komt, kan het concept van de publieke ruimte daar niet meer aan gekoppeld worden. Het idee van de publieke ruimte – zoals die ontstond met het humanisme – bestaat in de feiten niet meer maar wordt ingenomen door een gedrag dat tot de privésfeer behoort. Vandaar de bijna-naaktheid op straat, het luidruchtig telefoneren, het etaleren van schaamteloosheid op televisie, de alomtegenwoordige pornografie. Als dit zo is, dan wacht ook de artefacten die de publieke sfeer bepaalden, een onvermijdelijk verdwijnen.

Boek en bibliotheek waren instrumenten om de openbare ruimte (zowel fysiek als ideëel) te structureren. Het openbare gedrag was afhankelijk van kennis en cultuur. Afstandelijkheid, uitstel van behoeften, geformaliseerde gedragspatro-

nen, een handelen dat ingebed was in een humaan streven, een idee van volmaaktheid, een lineair vooruitgangskoncept. Nu, begin 21ste eeuw, behoren boek en bibliotheek zowel tot een voorbije als tot een nieuwe wereld. Beide behoren tot het hier en nu, maar hun rechtvaardiging gebeurt met argumenten uit de oude. Er is een kloof tussen de dagelijkse praktijk en de ideële invulling ervan. Omdat het boek niet langer een constituerend cultuurproduct is, verliest de bibliotheek als cultureel instituut haar bestaansgrond. Omdat het boek en het internet nu een andere rol gekregen hebben (vrijtijdseconomie, spektakelwaarde, evenementencultuur), wordt ook de bibliotheek getransformeerd tot een instituut dat de consumptie-economie bevordert. Elke poging om de bibliotheek te vernieuwen, heeft als resultaat dat de waarden van de publieke ruimte verder afbrokkelen.

Het 14de Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis boog zich over de toekomst van het boek. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat het zich vooral op de huidige toestand concentreert. 'Toekomst' betekent bij de meeste auteurs de mate van digitalisering. Dat is ook zo bij Frans A. Janssen in zijn boek *Goud en koper in de boekenwereld*. Maar het internet waarover deze auteurs spreken (het wetenschappelijk gebruik van digitalisering), is slechts een miniem onderdeel van wat internet is en is op zichzelf ook niet zeer relevant als visie. De meeste auteurs zien internet immers enkel als een potentieel werktuig en niet als zowel een uiting van een cultuur als motor tot cultuurverandering. Slechts die auteurs die verder kijken dan hun eigen werkgebied leverden een interessante bijdrage.

In de boekwetenschap wordt de visie op de huidige (internet)tijd bepaald door die op de boekdrukkunst. De ene richting (MacLuhan, Giesecke en Eisenstein) stelt dat we van een revolutie moeten spreken; de andere richting relateert

dit door te stellen dat de boekdrukkunst géén breuk was. Er was geen sprake van een revolutie, schrijft Frans Janssen, omdat de overgang van handschrift naar gedrukt materiaal slechts geleidelijk gegaan is. Bovendien heeft de boekdrukkunst de codexvorm (d.i. de boekvorm zoals we die nu nog kennen) niet uitgevonden. Ook de rol van het gedrukte boek in de verspreiding van het humanisme en het protestantisme moet gerelativeerd worden: er waren drukpersen in kloosters aanwezig. (Hier wordt vergeten dat het humanisme een strekking binnen het christendom was en dat de breuk tussen katholicisme en protestantisme niet zo scherp was zoals die nu soms gedacht wordt – zie daarvoor de carrière van Cranach sr.) Zelfs wanneer de drukkunst al ingeburgerd was, werden boeken nog manueel gekopieerd. De boekdrukkunst, vervolgt Frans Janssen, is begonnen met een meesterwerk, dus is het werken met loden letters slechts een schakel in de geschiedenis geweest – daarbij veronachtzamd dat de meeste genres en nieuwe vormen begonnen zijn met een meesterwerk (de hedendaagse roman met Laurence Sterne, de abstracte schilderkunst met Malevitsj ...). En dus concludeert men dat we ook vandaag niet over een revolutie kunnen spreken want er zijn nog steeds boeken die gedrukt en gelezen worden.

Zo simpel is het natuurlijk niet. Wanneer we ons enkel en alleen concentreren op het boek, is er schijnbaar weinig veranderd. Materie is echter nooit dood, heeft een betekenis en een functie. En net zoals het boek in de tijd van het humanisme een andere rol kreeg, zo is dit ook nu het geval en kan er wel degelijk over een revolutie gesproken worden. Producten kunnen immers binnen een cultuur een artefact zijn, een weerspiegeling van een mentaliteit. Spreken over 'het' boek is daarbij een essentialistisch denken dat binnen een wetenschappelijk kader geen geldigheid bezit. Een artefact moet binnen een context gezien worden en de functie ervan moet steeds opnieuw gedefinieerd worden. Zo is het boek van vandaag een ander object dan in een vorige eeuw.

Janssen beschouwt internet slechts als een verlenging van een boekcultuur. Zijn positieve appreciatie ervan is terecht: de nieuwe technologie maakt een aantal zaken efficiënter en gemakkelijker – boeken worden gedigitaliseerd, de zoekfuncties worden uitgebreid, onderzoeksresultaten kunnen aan elkaar gekoppeld worden – maar dit is slechts een miniem onderdeel van de nieuwe cultuur. En daarin was McLuhan bijzonder intelligent: de technologie heeft een invloed op het handelen en denken waardoor de transformatie van materie en wetenschap geaccelereerd kan worden.

Er is namelijk een essentiële verandering opgetreden: internet heeft de tekst tot een beeld gemaakt. En daarmee is er een einde gekomen aan het Westerse humanisme dat gegrondvest was op de (tekst)filologie.

Bij een boekwetenschapper als Frans Janssen is er ook te veel sentiment/romantiek aanwezig. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in zijn artikelen over de boekvorm, de rechthoek in de typografie. Hij verbindt dit met de eerbied die de lezer zou hebben voor het boek. Er is immers een verticale (een goddelijke) en geen horizontale (wereldse) vorm. Die eerbied moet echter zeer gerelativeerd worden: de lezer heeft het boek altijd als een werkinstrument gezien. (En een voorwerp kan ook om louter praktische redenen een bepaalde vorm hebben.)

De aandacht voor de lezer die een boek gebruikt en daarvan sporen achterlaat, is in de boekwetenschap een nieuw onderzoeksdomein. In het pas verschenen *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis 15* schrijft Johan Oosterman daarover een prettig leesbaar artikel. Het interessante is dat dit nieuwe onderzoeksdomein perfect past in de 'internetcultuur' waar de relatie tussen gebruiker en producent verandert in het voordeel van de eerste. Dit is een onderdeel van het zich wijzigende egalitarisme van de maatschappij die met de renaissance begonnen is: een beweging die zich van het paternalisme/de bevoogding verijvert. Er is dus wel degelijk een breuk met het verleden maar die breuk bestaat er juist in dat tendensen uit het verleden 'verheugd' worden waardoor ze een andere identiteit en functie krijgen. Dat de eerbied voor het boek gerelativeerd moet worden, werd enkele jaren geleden bijzonder mooi beschreven door Owen Gingerich. In *Het boek dat niemand las: in de voetsporen van Nicolaus Copernicus* (Ambo, Amsterdam) beschrijft de auteur hoe hij een census van de eerste en de tweede druk van *De revolutionibus* samenstelde. Het boek van Copernicus werd van meet af aan als een belangrijk werk gezien. Niet alleen inhoudelijk maar ook materieel. Het boek was verlucht, op groot formaat gedrukt. In alle opzichten indrukwekkend en duur. Toch heeft niemand die dit boek gelezen en bestudeerd heeft, geschroomd om aantekeningen te maken, bezwaren te formuleren, verbeteringen aan te brengen. (Meer nog: hét instituut van die tijd, Rome, heeft zelfs bevolen om passages in dit boek manueel te schrappen.) Eerbied voor het boek en de tekst? Welnee, het boek werd als een werkinstrument gebruikt dat de basis vormde voor verder onderzoek. Maar erger kon ook. In de 16de eeuw (al) werd de hele Oxford University Library als oud papier verkocht. Hadden de kopers dan misschien respect voor de boeken? John Bale schreef dat handelaars boeken achterhielden om op het privaat of als poetsmateriaal te gebruiken.

Wat de status van het boek nu nog is, is het onderwerp van het *14de Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis*. Ook hier wordt het boek in de meeste beschouwingen te geïsoleerd gezien: men stelt het te veel voor alsof het

internet de boosdoener, de bedreiging of integendeel het begin van nieuwe mogelijkheden is (maar dan wel binnen de oude cultuur). Slechts zelden komt er bij een auteur het besef naar voren dat er nu misschien een cultuurwisseling is en dat de technologie een onderdeel van de moderniteit is. Pijnlijk is dat wat sommige auteurs vermelden, al verleden tijd is. De toekomst van de cd-rom?

In een artikel over de wetenschappelijke bibliotheek stellen Berry Dongelmans, Gerda Huisman en Ad Leerintveld dat haar rol overal ter wereld ter discussie staat en dat dit weerspiegeld wordt in de naamgeving. De bibliotheek is nu een kennisinstelling en de bibliothecaris een informatiemakelaar. Door boeken te digitaliseren, wordt het bezit van elke bibliotheek exponentieel vergroot. De vraag is wat er met het materiële product moet gebeuren en wat de rol van het personeel nog is. Krijgt de bibliotheek enkel nog een museale functie? Het personeel een functie als zaalwachter? De auteurs hebben een aantal specialisten gesproken maar veel wijzer wordt de lezer er niet van. Omdat er een zootje van gemaakt wordt. Men geeft oplossingen uit het verleden voor hedendaagse problemen: men doet alsof de wereld niet veranderd is. Zo stelt men voor dat bibliotheken zelf meer duiding zouden geven – terwijl dit ingaat tegen het autonomiegevoel van de hedendaagse mens en het gemak waarmee hij zelf met elkaar in tegenspraak staande informatie kan verzamelen en laten bestaan. Ook de voorstellen om van bibliotheken uitgevers, ‘gatekeepers’, leesbevorderaars te maken, behoren tot het verleden: de bibliotheek heeft niet meer de maatschappelijke impact om dit waar te maken. Een aantal wetenschappelijke bibliotheken ziet nu in het boek als materie dé reddingsplank: ook het object op zich is informatie. Dit is uiteraard waar en dit zal ook informatie opleveren maar deze kennis is voor het gros van de onderzoekers slechts van bijkomend belang: de inhoudelijke informatie is in veel gevallen relevanter dan de (eventuele) informatie rondom de productie en distributie van het boek. Het receptieonderzoek – dat al langer gaande is – is dan weer een onderdeel dat door de cultuuromslag (van hiërarchie naar een vorm van democratie) al eerder geïnitieerd is.

Frank Huysmans schrijft in zijn bijdrage hoe de openbare bibliotheek, zoals die in het hoofd van velen nog bestaat, slechts een korte tijd werkelijk bestaan heeft. We spreken dan van een ontzuilde bibliotheek die cultuur en kennis wilde en kon democratiseren. Het hoogtepunt werd in Nederland bereikt in de eerste helft van de jaren 1990.

De ontleding is nu algemener geworden, tegelijkertijd werd de rol van de bibliotheek minder prominent omdat men gemakkelijker boeken begon te kopen – en dit ondanks de verschraving van de boekdistributie. Er zijn volgens professor Huysmans drie oorzaken voor de teruggang in het lezen. Er is een groter aanbod van vrijetijdsactiviteiten, een hogere welstand en er is concurrentie van andere media. Merkwaardig hoe ook hij niet ingaat op de veranderde rol van cultuur en kunst in het hedendaagse kapitalisme. Daardoor kan hij ook geen interessante visie op de bibliotheekge-

schiedenis ontwikkelen. Weer wordt er geleuterd over meer databanken, minder boeken, weer wordt gezwaaid met rendementsverbetering, weer wordt verwezen naar *Delicious library*. Maar er wordt niet ingegaan op wat werkelijk gebeurt, namelijk dat de wereld zich ontwikkelt naast de bibliotheken en dat daardoor het instituut aan belang inboet.

Dit wordt in het artikel van Paul Rutten over de toekomst van lezen en leren bijzonder duidelijk gemaakt. Jongeren moeten voorbereid worden op een toekomst die er voor hen al is, terwijl hun leerkrachten nog bezig zijn met doelstellingen waar de maatschappij geen belang meer in stelt omdat ze niet langer functioneel zijn. Terwijl de ouderen internet nog zien als een informatiebron, ziet de jeugd dit als een communicatiemiddel en een gemeenschap. Terwijl het onderwijs kennis op een logische, hiërarchische manier overdraagt, gaan jongeren de wereld te lijf op een onconventionele, irrationele en voor hen creatieve manier. Hun manier van spreken en denken is niet meer lineair waardoor de chronologie (en dus de geschiedenis) aan belang inboet. De feiten worden als feit geaccepteerd zonder dat er een noodzakelijke verklaring gegeven moet worden. De waarden die bibliotheken overdragen, zijn die van een humanistische cultuur (in de niet-ethische betekenis van het woord) die een filologische basis heeft – vandaar ook het grote belang van literatuur in de bibliotheekwereld. De jongeren nu werken met instrumenten die juist het tegengestelde zijn: een wereld die dynamischer en interactiever is en waar het beeld het fundament van is. Daar wordt dan als werkelijk nieuw fenomeen het community-concept op geënt.

Jan-Hendrik Bakker beschouwen we als een interessante essayist maar zijn bijdrage over de krant is broddelwerk. Hij stelt bijvoorbeeld dat in de 18de en de 19de eeuw de krant het dominante nieuwsmedium was. Maar ‘de krant’ was in de 18de eeuw een totaal ander medium dan in de 19de en ook het begrip ‘nieuws’ had een andere betekenis. En hij gaat wel heel erg door de bocht door de krant een zapmedium te noemen. Deze denkfout, een nieuw fenomeen retrospectief herleiden, veronderstelt dat er niets nieuws zou zijn en dat alles oud ijzer blijft, wat met simpele feiten te weerleggen is. (Redenerend als Bakker zou, wie zich belachelijk wil maken, mogen stellen dat het kruiswoordraadsel in de krant een voorbeeld van interactiviteit is.) Ook hier zien we weer dat er niet gecontextualiseerd wordt en daardoor blijft de kennis ter plaatse trappelen. Het interessante aan zijn bijdrage is hoe hij een relatie legt tussen de krant als vorm en de inhoud ervan. Hij ziet de laatste jaren een tendens naar oppervlakkigheid en dat wordt weerspiegeld in de opmaak. Door het nieuws te individualiseren wordt het concept van de krant verlaten: er wordt geen overzicht van al het nieuws over de hele wereld gegeven maar enkel dat wat het individu interesseert (en dus kent). Het verrassende is zijn conclusie, die haaks staat op wat eerder beweerd werd: de krant zal toch blijven bestaan. Een voorbeeld van hoe emotie de ratio dan toch overmant.

Saskia de Vries behandelt de toestand van de academische publicaties. Ze stelt dat tien jaar geleden het einde van het boek aangekondigd werd en zie, het boek bestaat nog! Een perspectief van tien jaar is echter geen al te grote intellectuele visie. De monografie staat meer onder druk dan het commerciële boek omdat het eerste minder gemakkelijk in te passen is in de consumptiecultuur waar het boek ontdaan is van zijn culturele connotaties. De neergang van de wetenschappelijke monografie is al sinds 1975 (dus vóór internet) begonnen en dit in het voordeel van de wetenschappelijke tijdschriften. De volgende stap was de digitalisering – zonder dat er nog druk aan te pas kwam. Ze raakt hier terecht het intellectuele eigendomsrecht aan: als uitgevers weinig onkosten hebben, moet er dan nog betaald worden voor intellectueel werk dat in veel gevallen al met publieke gelden betaald is? De rol waarin uitgeverijen kunnen blijven bestaan, is in hun functie van kwaliteitsbewaking. Maar ook deze uitkomst staat haaks op de huidige cultuur waar de publieke ruimte geen plaats laat voor kwaliteitsbewakers en waar alle instituten aan gezag hebben ingeboet.

Zeker in de schoolomgeving wordt het boek bedreigd. Het boek is verbonden met het formele leren, de hiërarchische kennisoverdracht. Jaap van Loon en Geeske Steeneken verleggen de discussie. Ze stellen niet het boek tegenover andere media maar introduceren de interactiviteit als onderscheidend element tussen de oude en de nieuwe cultuur. Boekbevordering staat immers haaks op haar context en staat diametraal tegenover de leefwereld van de kinderen. De vraag is of de nieuwe generatie inderdaad op een andere manier leest, denkt en informatie verwerkt. Als dat zo is, dan heeft het huidige onderwijs afgedaan en is de malaise waarin men verzeild geraakt is, uitzichtloos omdat noch het oude onderwijsmodel (het 19de-eeuwse kennis-ideaal) noch het sociaalconstructivisme (waarbij de leerling zelf actief is) tot een bevredigend resultaat kan leiden. De educatieve uitgeverij moet, volgens Theo Huibers, zichzelf heruitvinden en digitale leermiddelen creëren die de leerlingen tot een eigen eindproduct kunnen samenstellen. Daarmee is gezegd dat de educatieve uitgeverij ophoudt te bestaan en een producent van digitale leermiddelen moet worden.

Een fascinerend idee is of de literatuur die we nu kennen al dan niet met de boekvorm verbonden is. Is podiumpoëzie slechts een uitspreken of zingen van geschreven poëzie of wordt daardoor de poëzie zelf veranderd? Is het feit dat de avant-gardeliteratuur geen bestaansrecht gevonden heeft te wijten aan de boekvorm en heeft de onderliggende mentaliteit ervan geen enkele weerstand ondervonden op het internet? Die antirationalistische, antihiërarchische, anti-burgerlijke manier van denken en schrijven is op het internet gemeengoed geworden, terwijl in de literatuur het rechtlijnige verhaal de overhand houdt.

Jürgen Pieters zorgt voor de komische noot door het werk van Jerome McGann te bespreken alsof dit serieus te nemen is. Hoe kan men een theorie met referenties aan Freud,

Derrida en de Man, ernstig nemen? Is kennis dan niet meer verbonden met een wetenschappelijke en dus intersubjectieve methode? De namen waarnaar verwezen wordt, zijn geen wetenschappelijke maar hoogstens literaire modellen. De woorden genereren zichzelf. Door theorieën op een antiwetenschappelijke manier op te bouwen, maakt men zichzelf effectief overbodig en verbant men zichzelf uit de moderniteit. Dit artikel wordt opgebouwd en 'bewezen' aan de hand van slechts enkele gevallen (vooral het *Passagen-Werk* van Walter Benjamin). McGann beschouwt elke tekst als een dekmantel voor een andere tekst, een andere laag. De tekst is daardoor geen statisch gegeven meer maar een verzameling varianten. Toch is dit essay in deze bundel passend: de boek- en woordcultuur is niet noodzakelijk verbonden met een waarheidsbegrip. Maar vooral wordt hier de verschuiving merkbaar van literatuur als een canon naar literatuur als een vrijblijvende interpretatiemogelijkheid. Door dit laatste te benadrukken, wordt de literatuur van haar mogelijke waarheidsaanspraken ontdaan en rest haar alleen nog overbodigheid.

Ook het essay van Jan Baetens en Dirk de Geest ontgoochelt. De auteurs geven slechts een opsomming van wat schrijvers nu met digitalisering doen maar formuleren geen visie op de literatuur zelf. Ze kunnen dit ook niet doen omdat ook zij het heden reduceren tot het verleden. Daardoor kunnen ze niet verklaren waarom de relatie tussen literatuur en digitalisering zo moeizaam is en dat de literatuur zelf in de 20ste eeuw veranderd is waarbij het internet slechts een gevolg en geen oorzaak is. We hebben sterk de indruk dat de auteurs wel een e-literatuur zouden willen en ze maken dit ook theoretisch mogelijk maar in de praktijk is die er (nog?) niet. De voorbeelden die uit de Nederlandse literatuur gegeven worden, zijn steeds afgeleiden van de boekcultuur, ze zijn geen autonome of nieuwe fenomenen. Net zoals bij het wetenschappelijke boek zien we dat de archiveringsfunctie (en dus een vrije toegang tot teksten) het belangrijkste, nieuwe gegeven is.

De wankel status van het boek krijgt ook een weerslag in het domein van de boekwetenschap zelf, zoals Willem Heijting betoogt. We zien hier een soortgelijke evolutie als bij het zelfbeeld (niet het maatschappelijk beeld) van de bibliotheek. Er is een verandering gaande van boek naar media (sommigen spreken zelfs nog van multimedia!), naar informatie. Is het boek een medium of staat het tegenover de digitalisering? Als het tweede correct is, dan is er sprake van een cultuurbreuk. Heijting staat echter op het eerste standpunt en definieert medium dusdanig breed ("een geïnstitutionaliseerd systeem met een maatschappelijke relevantie waarbij de communicatie volgens vaste regels plaatsvindt") zodat het boek erin opgenomen kan worden. Hij kan dit doen omdat hij geen rekening houdt met tijd, plaats en gebruik. Hij spreekt dan van 'mediawissel' (de telegraaf bijvoorbeeld heeft zijn functie verloren) maar hij benadrukt niet dat de relatie tweezijdig is. De maatschappij (op een bepaalde plaats in een bepaalde tijd) maakt een medium

mogelijk maar het medium zelf is ook een transformatie-element binnen de maatschappij.

De conclusie kan zijn: zowel in de boekwetenschap als in de bibliotheekwereld is de digitalisering (internet) niet de oorzaak van de problemen, het verval, de achteruitgang, de neergang. Hoe kan ze dan de oplossing zijn? Wie zich uitsluitend in het eigen vakgebied ophoudt, veroordeelt zichzelf tot blindheid en onwetendheid. En ook in deze tijden is dat een wandaad, want een leugen.

Goud en koper in de boekenwereld / Frans A. Janssen. - Amsterdam: Bert Bakker, 2008. - ISBN 978-90-35131-29-3
Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis, nr. 14 (2007).
Themanummer over het boek in beweging. - Leiden: NVB, 2007. - ISBN 978-90-77503-82-9

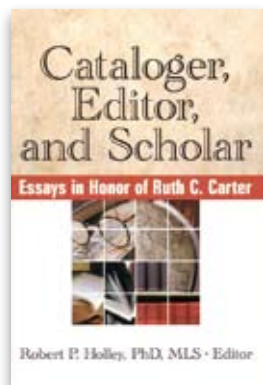
Johan Velter

Vragen rond catalografie

Dit huldeboek aan Ruth Carter verscheen ook als vol. 44 van *Cataloging & classification quarterly (CCQ)*. De bijdragen zijn gegroepeerd in vier hoofdstukken: een hommage aan dr. Ruth Carter, historische studies, onderzoek en probleemstellingen.

Ruth Carter (°1937, Cincinnati, Ohio) heeft een rijkgevulde loopbaan gehad als bibliothecaris, archiefmedewerker, historicus en uitgever van *CCQ*. Ze maakte het begin van de bibliotheek-automatisering mee aan het einde van de jaren 1960/ begin van de jaren 1970 en de daaropvolgende veranderingen in de beroepspraktijk. De manier waarop ze op die evolutie anticipeerde, welke klemtonen ze legde en welke toekomst ze ziet voor het vak, wordt duidelijker in het eerste luik van dit boek, onder meer in een interview met Carter zelf.

Enkele thema's komen steeds terug. De Amerikaanse bibliotheekwereld staat voor grote uitdagingen. Eén daarvan is de pensionering van veel bibliothecarissen en ook catalografen in de eerstvolgende tien jaar: 18.000 van hen worden 65 tussen 2010 en 2014 (gebaseerd op een onderzoek in opdracht van ALA en gepubliceerd in 2002). Deze mensen worden niet altijd vervangen. De overblijvers krijgen er nieuwe taken bij zoals het doorgeven van kennis, leiding geven, materiaal selecteren, waardoor er minder tijd

overblijft om te beschrijven. Minder catalografen betekent ook minder invloed op het bibliotheekbeleid.

Rekrutering is nu een topprioriteit voor ALA en ACRL. Maar de opleiding van catalografen staat onder druk. De opgang van de automatisering in de jaren 1970 ging gepaard met een achteruitgang van het belang dat aan catalografie en classificatie werd besteed in de bibliotheekopleiding. Catalografen kampen nu eenmaal met een zwak imago binnen het beroep. De snelle technologische veranderingen vergen nochtans een voortdurende bijscholing. Voeg daarbij nog de toename van niet-gedrukte en speciale formaten en de conclusie van Robert Bothman is dat het curriculum van de opleiding naast een theoretische vorming ook in een praktijkopleiding zou moeten voorzien (in deel 3: *research studies*).

Eigenlijk heeft Ruth Carter de gouden catalografieperiode meegemaakt. Catalografie is veelomvattend en erg arbeidsintensief en daarom 'te' duur geworden voor de meeste bibliotheken. De introductie van MARC en OCLC in de vroege jaren 1970 heeft de naïeve verwachtingen op dit vlak niet ingelost maar niettemin verdween een groot gedeelte van het repetitieve werk.

De online publicatie van de records maakte het werk van de catalogograaf beschikbaar voor de hele wereld en dit opende de weg naar coöperatieve catalografie, een reuzenstap in de modernisering van het beroep, met een stijgende kwantiteit en kwaliteit tot gevolg. De catalografen werden verplicht hun vaardigheden bij te scherpen en de nieuwe technologieën te leren gebruiken.

In Quo vadis, cataloging (in deel 4: *position papers*) wordt een evolutie van het beroep geschetst. De economische crisis van de jaren 1970 veroorzaakte slinkende budgetten (inflatie) en stijgende kosten. In die periode moest men naast de nieuwe invoer ook zorgen voor de retrospectieve conversie van de oude kaartcatalogi en dat verklaart het ontstaan van grote, niet-ontsloten collecties (backlogs). Bovendien werden catalografen geremd door de vele technologische opwaarderingen en wijzigingen in de regelgeving. Nieuwe formaten noopten bijvoorbeeld Library of Congress tot het publiceren van honderden pagina's met regelwerkinterpretaties die de kwaliteit van de invoer moesten garanderen. Sinds het einde van de eeuw verloopt de classificatie volledig geautomatiseerd en betere catalografie-modules vergroten de snelheid van het beschrijvingsproces. De budgetten blijven echter beperkt terwijl de kosten voor bijvoorbeeld elektronische bronnen blijven pieken.

Recente ontwikkelingen stellen de catalografie verder in vraag. De mening dat toegang tot informatie belangrijker is dan bezit vermindert de nood aan het ontsluiten van de eigen collectie ten voordele van bijvoorbeeld IBL. *Outsourcing* van catalografie wordt populair, zelfs bij L.C., want de kosten voor de aankoop van een record is zes- tot tienmaal lager dan de kosten voor het zelf aanmaken ervan. Niettemin moet het oorspronkelijke record wel door iemand